

Regeringen Palme

När Olof Palme hösten 1982 bildade sin första helt egna ministär var den uppenbara avsikten att i Statsrådsberedningen skapa en motvikt till Finansdepartementet. Redan under regeringsperioden 1970–76 byggdes Statsrådsberedningen ut i detta syfte. Men först i samband med regeringsbildningen 1982 blev det möjligt att etablera statsministerns kansli som den verkliga styrgruppen i kanslihuset.

Ytligt sett framstår tyngdpunktsförskjutningen som klar. Olof Palme dominerar massmediabilden av regeringen på ett sätt som ingen svensk statsminister gjort i modern tid. Den enda som då och då kan konkurrera med Palme i nyhetsmedia är Kjell-Olof Feldt. Invar Carlsson arbetar i det tysta. Lennart Bodström syns mest i samband med pinsamma incidenter och då han tvingas dementera det han just sagt. Sten Andersson har glidit in i skuggorna och Hans Gustafsson tycks aldrig ha hämtat sig från det TV-inslag som inom socialdemokratin uppfattades vara ett otillbörligt försök att göra Olof Palme rangen stridig som partiordförande.

Men massmediabilden säger, även om den är belysande för vissa fenomen i regeringen, inte hela sanningen. Olof Palme är bevisligen en stark statsminister – alltför stark för att det skall vara nyttigt för Sverige och det socialdemokratiska partiet. Men hans sätt att styra hämmar verksamheten i kanslihuset i stället för att inspirera den.

Olof Palme har forskansat sig bakom en egenhändigt förfärdigad ofelbarhetsdogm. Denna, i kombination med en betydande okunnighet i de stora politiska sakfrågorna är en viktig förklaring till att resten av kanslihuset börjar visa symp-

tom på en tilltagande förvirring. Statsråd och tjänstemän är rädda för att göra bort sig och ådra sig statsministerns irritation eller förakt. Det senare brukar han inte hemlighålla. Det är också svårt att veta vad statsministern vill skall göras åtminst som Olof Palme själv har ytterligt grumliga begrepp om vad som skall åstadkommas i sak. När arbetet i kanslihuset övergår från att vara ett mekaniskt upprepande av den Palmeska retoriken till handling kan ledaren och den politiska formulatören inte längre visa vägen. Han står lika handfallen som de andra.

Detta är inget nytt. Förr brukade Palme beklaga sig över att reformerna fick en helt annan innebörd ute bland människorna än de hade haft i talarstolarna – det var åtminstone innebörden av vad han sade, även om han uttryckte det något mer sofistikerat. Olof Palmes klassiska uttalande om verkligheten som den värsta fienden har också sitt ursprung i hans oförmåga att överbrygga klyftan mellan retorik och praktisk politik.

Olof Palmes personliga sätt att leda regeringen utgör knappast något föredöme för en effektiv regeringsapparat. Hans inflytande är defensivt i stället för operativt och drivande. Kretsen kring Olof Palme har varit ganska framgångsrik när det gäller att passivisera Finansens spararbetet. Detta var åtminstone situationen under hösten och våren. Denna dragkamp är emellertid till skada för regeringens trovärdighet. Oberoende av om den sker i tysthet leder maktkampen till handlingsförlamning.

En effektiv regeringspolitik skulle förutsätta att Statsrådsberedningen och Finansdepartementet drog åt samma håll;

att Finansdepartementet anammade en ekonomisk politik med kvalitet och som Statsrådsberedningen tog som sin uppgift att understödja. Detta skulle vara utgångspunkten för Statsrådsberedningens insatser för att lösa konflikter i regeringen. Men Olof Palme och hans omgivning

tycks ännu inte inse vilken viktig uppgift det är att lägga hans auktoritet i Feldts vågskål. En förutsättning för att regeringen skall klara en mycket svår höst är att denna insikt erövrats och att det sker snart.